

(לה) שיאכל הוא. וכתב המג"א והם ימתינו עד שיאכל הוא כן
כתב בפנים ברמ"א.

(הנה ברא"ש ברכות דף מ"ז הקשה ג"כ קושית התוס' מהא דפסחים
חזייה להאי סבא דגחין ושתי אלמא דמותר לשתות קודם המברך,
ותירץ דיש לחלק בין המוציא לקידוש, דבהמוציא הא דאסור לטעום
קודם הבוצע היינו משום דברכת הנהנין אינו מוציא א"כ אוכל
עמהם הלכך יש לו לטעום קודם, אבל קידוש יכול להוציא אעפ"י

פרי מגדים <המבואר> - או"ח ג' / תאומים, יוסף בן מאיר - רובינפעלד, דוד / עמוד 199
הודפס מאוצר החכמה

שיצא כבר הלכך אין צריך לטעום כלום, ויכולים לשתות קודם
שישתה המברך) ובחדושינו ברכות דף מ"ז ע"א כתבנו שאם
כל אחד מברך לעצמו המוציא (עי' ט"ז ח' וכן המנהג) י"ל
לטעם הרא"ש שם דאסור לטעום קודם שנהנה הוא (המברך)
דבנהנין כל שלא נהנה אין מוציא אחרים, כה"ג שכל אחד
מברך לעצמו יכולין לטעום (שהרי אין הבוצע מוציאם), משא"כ
לתירוץ לחלק בין ההיא דגחין כשכל אחד כבר בידו רשאי
וכן הוא לקמן סי' רע"ד סעי' ג' שכתב המחבר אין המסובין
רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע משמע אף במקדש על
הפת, וכן הוא בסי' רע"א סעי' י"ו (וא"כ ע"כ לא קיי"ל כתירוץ
הרא"ש לחלק בין קידוש לברכת הנהנין), והחילוק רק בין כל
אחד כוסו בידו כו' א"כ אין תלה במה שנהנה הוא תחלה
ומוציאין, א"כ אף שכל אחד מברך לעצמו כשזקוקים לככרו
אפשר דאין רשאים ולטעום קודם הוא *.

פרי מגדים <המבואר> - או"ח ג' / תאומים, יוסף בן מאיר - רובינפעלד, דוד / עמוד 200
הודפס מאוצר החכמה

להג"ר מאיר אורבאך ז"ל (או"ח סי' י"ד) בשם קיצור סי' חרדים, דאף למ"ד מצוות אין זריכות כונה, מודה דאיכא מצות עשה לכון משום לעבדו בכל לנכנס עיי"ש. ומיין שמשים לבו לחלק למסובין אינו יכול לכון לאכול לשם מצוה, וכמש"כ הראש"ד (ה' פרה אדומה פ"ו ה"ג) שאין אדם יכול לכון דעתו לשני דברים כאחד עיי"ש. ועיין חוס' מועד קטן (ח: ד"ה לפי, דהטעם שאין עושין מצוות חבילות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת עיי"ש. ועיין בשו"ע או"ח (סי' צ"ו ס"א) המתפלל לא יאחו בידו תפילין וכו' מפני שלבו עליהם שלא יפלו. וצטו"ו ומג"א סס. ורב דטעיס בשמאלו ומחלק המוציא בימינו לא מיירי באכילה של מצוה דמצוה דבעיא כונה.

שבירך על השלימה, אבל אם המסובין יברכו כל אחד לעצמן על הפרוסה, א"כ איבד מעלת מצוה מן המוציא לברך על השלימה, כיון דבשעת הכרעה הוא כבר פרוסה. דהא מצוה בשו"ע או"ח (סי' קס"ז ס"א) שיחמוך בסת פרוסה הצניעה וצריך לחמוך מעט שאם לא כן חשוב כפרוסה עיי"ש, הרי דאע"ג דבשעה שנטלו בידו היה הכרח שלם, מ"מ כיון דבשעת הכרעה כבר היא פרוסה חשוב כפרוסה, ומכל שכן היכי שבעל הבית צנע ונמנן להמסובין פרוסה, ודאי דליכא מעלת שלימה אבל המסובין כשמברכין כל אחד על הפרוסה, אלא אם כן יצאו ידי ברכה מפי בעל הבית הנוצט, דנמצא דכל אחד מהם בירך על השלימה. ועוד דהא מצוה במג"א (סי' קס"ה סק"ב) דאפילו בית המדרש מצטלין כדי שיברך אחד לכולן משום ברוב עם הדרת מלך עיי"ש, ונמצא דאיכא הידור מצוה כשאחד מוציא את כולן. ושלישיתו יוסף עליו, דהא כתב בס' קרבן נתנאל על הרא"ש פסחים פרק עשירי (קה:), שאם אין להמסובין לחם משנה והם צריכין לכרוזו של בעל הבית בשבת ויו"ט, צריכין לכון לצאת בברכת המוציא כמו בקידוש, ובעה"צ צריך לכון להוציא המסובין, ואו הוא כאלו כל המסובין היו בנכנס של קידוש, ועכ"פ בשבת אם אין להמסובין לחם משנה יענו אמן ולא יברכו ברכת המוציא עכ"ד. וכ"כ בס' היי אדם (ה' שבת כלל ז' אות ב'). וכע"ז הביא בס' קף החיים (או"ח סי' רע"ד אות י"ג) בשם סי' חס"ל עיי"ש. וכן נראה בשו"ע הרב ז"ל (סי' רע"ד ס"ד) שאחרים יוצאין בלח"מ ע"י ששומעים ממנו ברכת המוציא עיי"ש. ועל כן הוציא החת"ם את בני ביתו בברכת המוציא כשבירך על השלימה, כדי שיצאו בזה מצוה לחם משנה על השלימה.

ראין להקשות דאכתי אין נהג החת"ם ז"ל לחלק פרוסה מהשלימה מיד אחר ברכת המוציא, דהא חלוקה זו היא הפסק לדעת הטו"ו ודעימיה וכו', ואם סבירא ליה דהחלוקה אינה הפסק א"כ היה יכול לברך שתי הברכות על הפרוסה והשלימה ולחלק אחר כך לכל המסובין ולאכול ביחד. ברם לענ"ד נראה, דהא דנתינת המוציא הוא הפסק לדעת הטו"ו, היינו רק היכי שבירך בעה"צ המוציא והוא היה יכול לאכול מיד ואינו אוכל מיד אלא שנותן להמסובין, דבכהאי גוונא הוא הפסק, כיון שהגיע כבר זמן אכילת הפרוסה. אבל בגדון דידן אף שבירך המוציא, מ"מ אכתי לא הגיע זמן אכילת הפרוסה, דהא הוא צריך לברך על אותה פרוסה גם ברכת אכילת מצוה לצאת ידי הדעות שמברך מצוה על השלימה, ועוד דאין יאכל מצוה בלא ברכת אכילת מצוה דהא עכ"פ יוצא ידי מצוות מצוה גם באכילת פרוסה הראשונה — ועיין שער האיון במ"ב (סי' תע"ה אות ו') בשם הב"מ, ועיין חוס' פסחים (קכ). ד"ה באחרונה — וכיון דעדיין לא הגיע זמן האכילה ממילא לא היה ההמתנה בגדר הפסק, כיון דבלא"ה אינו יכול לאכול מכיון שעדיין צריך לברך אכילת מצוה. והרי חזינן דנהגי עלמא בברכת הבדלה שהמנדיל מצריך צורא פרי הגפן, ואחר כך מצריך על הנשמים וממתיין עד שכל בני הבית מצריכין על הנשמים, ולא אמרינן דההמתנה על בני הבית הוא הפסק בין צורא פרי הגפן לבין השתייה, ועל כרחק משום דכיון דעדיין לא הגיע זמן השתייה דהא צריך לברך המנדיל, ליכא הפסק בהמתנה. וק"ל סמוכין לסברא זו יש להביא ממה שכתבו חוס' חגיגה (כא). ד"ה האיון בשם הר"י, דלא שייך היסת הדעת לפסול רק היכי דהו בידו ואסת דעתייה ממנו, אבל היכי שאין בידו כגון שאבד לא שייך היסת הדעת לפסול עיי"ש, והכי נמי היכי דכבר ראוי לאכול ואינו אוכל הוא דהו הפסק, אבל כשעדיין אינו ראוי לאכול לא הוא בגדר הפסק.

האמנם ראיתי בס' אשל אברהם להגאון מצוטטאעש ז"ל לאו"ח (סי' רע"ד) שכתב, שיוצאים ידי חובת לחם משנה בשמיעת הברכה גם כשהברכה של נהנין אינו יוצא ידי חובתו מהמצריך ומצריך בפני עצמו, דמכל מקום מצוה לחם משנה היא על הצניעה, ומהני בך שליחות ואפילו קודם נטילת ידים, שהרי יכול לברך המוציא על פחות מחמת בלא נטילת ידים עיי"ש, ומצוה דעתו ז"ל דדין לחם משנה לא תליא בברכה, ואף כשבירך לעצמו מכל מקום כשאוכל מפת שהיה שלם וחל עליו שם לחם משנה מהני. ברם יש להוכיח דדעת החת"ם ז"ל הוא כהקדמן נתנאל דלחם משנה תליא בברכה, והוא ממה שכתב בהגהות חת"ם לשו"ע או"ח (סי' קס"ז צטו"ו סק"ג) דבשבת שפיר מצריך על פת שלם ואין צריך לחמוך בעכר כלל, ולא הוא החימוך הפסק בין הברכה להצניעה, דהא בשבת הוא החימוך שבאמצע צורך לחם משנה, וא"כ לא גרע מגביל לחורא, משא"כ בחול הוא הפסק עיי"ש. הרי שאינו יוצא ידי לחם משנה אלא אם מצריך על השלימה, ומשו"ה אין החימוך בגדר הפסק כיון דאי אפשר בלאו הכי, דהא אי אפשר לחמוך קודם הברכה דא"כ ליכא לחם משנה, ואי נימא כדעת האשל אברהם דלחם משנה בצניעה תליא ולא בברכה, א"כ אין החימוך דומה לגביל לחורא, דהא אף כשחמך

ומה שנהג החת"ם ז"ל שבני ביתו יצאו בברכת המוציא מפי בעל הבית כליל פסק, הנה כמה טעמים איכא בזה, חדא דהא מצוה בגמרא ברכות (לט:): שלימה מצוה מן המוציא ע"ש, וא"כ תינתן כשכל אחד מהמסובין יוצא מברכת בעל הבית, נמצא דלכל אחד איכא חשיבות של מצוה מן המוציא